

Trots fabriksnedläggelsen

Pinnstolen 150 år

HAGAFORS

De första pinnstolarna i Sverige tillverkades på 1840- eller 1850-talet av Daniel Ljungquist på Lunden i Svenarums socken. Snart fick "Danjel på Lunnen", som Ljungquist kallades i dagligt tal, så många beställningar

att han måste anställa ett par medhjälpare, Per Johansson och August Liljegren.

De första stolarna hade beställts av hovintendenten Killanders fru på Hooks herrgård. "Hennes nåd" hade själv med amerikansk förebild gjort ritningarna, vilket kanske bi-

drog till att pinnstolarna i hast blev modemöbelen i de hem som räknades till societeten.

Det blev nu inte Daniel som gjorde stolmakeriet till en industri. Åran av detta tillskrivs i stället Johan Wilhelm Thunander från Storeskog i Vrigstad socken.

Han slog sig samman med två andra företagsamma män, Frans Ståhl och Otto Karlsson-Kraft. Så började de tre tillverka pinnstolar i en drängstuga till gården Harkeryd i Svenarums socken.

Snart kom man på att använda vattenkraft och det var då som tillverkningen övergick från hantverk till industri. Pinnstolsföretaget gick framåt och Thunander började planera för en fabrik.

Han köpte ett stycke jord med ett vattenfall som tillhörde Horshaga gård. Det var där som Sveriges första stolfabrik byggdes. Årtalet var 1863. En av dem som tidigt började i fabriken var August Liljegren, som först hade jobbat åt Daniel Ljungquist.

Eldsvåda

1895 brann fabriken, men en ny byggdes alldeles i närheten. Då fabriken var på sin höjdpunkt sysselsatte den ett 90-tal män.

Stolfabriker växte snart upp lite här och var, främst i Småland på orter som Malmbäck, Vrigstad, Nässjö, Tranås, Sandsjö, Vetlanda och Värnamo.

De första fabriken kallades för stolfabrik i namnet, men senare blev det som regel möbelfabrik. Av detta kan man dra slutsatsen att stolfabriken var föregångare till möbelfabriken, som än i dag utgör ett stort inslag på många orter i Småland.

1965 köpte Nesto Stolfabrik i

Nässjö fabriken. Då fanns ett 35-tal män i produktionen, men redan efter två år flyttades nästan all verksamhet till Nässjö. Förbittringen var stor i Hagafors, men vad kunde man göra?

Några följde med till Nässjö, men så småningom skaffade de sig alla andra arbeten.

Sista dagen

Kvar i Hagafors var som mest elva arbetare och de allra sista åren, innan nedläggningen den 14 mars 1978, jobbade där endast en trio: Viola Claesson, Ingegerd Lindahl och Birger Holmkvist.

De tyckte att det var vemodigt när fabriken lades ned och sa i en intervju den sista arbetsdagen i Smålands Folkblad: "Det är inte bara för att vi blir arbetslösa som det känns svårt. Det allra värsta är nog att Hagafors enda fabrik försvinner. Trots att mer och mer av produktionen flyttats till Nässjö har vi ändå i det längsta trott på en framtid för fabriken här i Hagafors".

– Men nu har en del unga familjer flyttat hit så det finns en framtid för Hagafors, säger Verner Liljegren, 62, och William Lindkvist, 82.

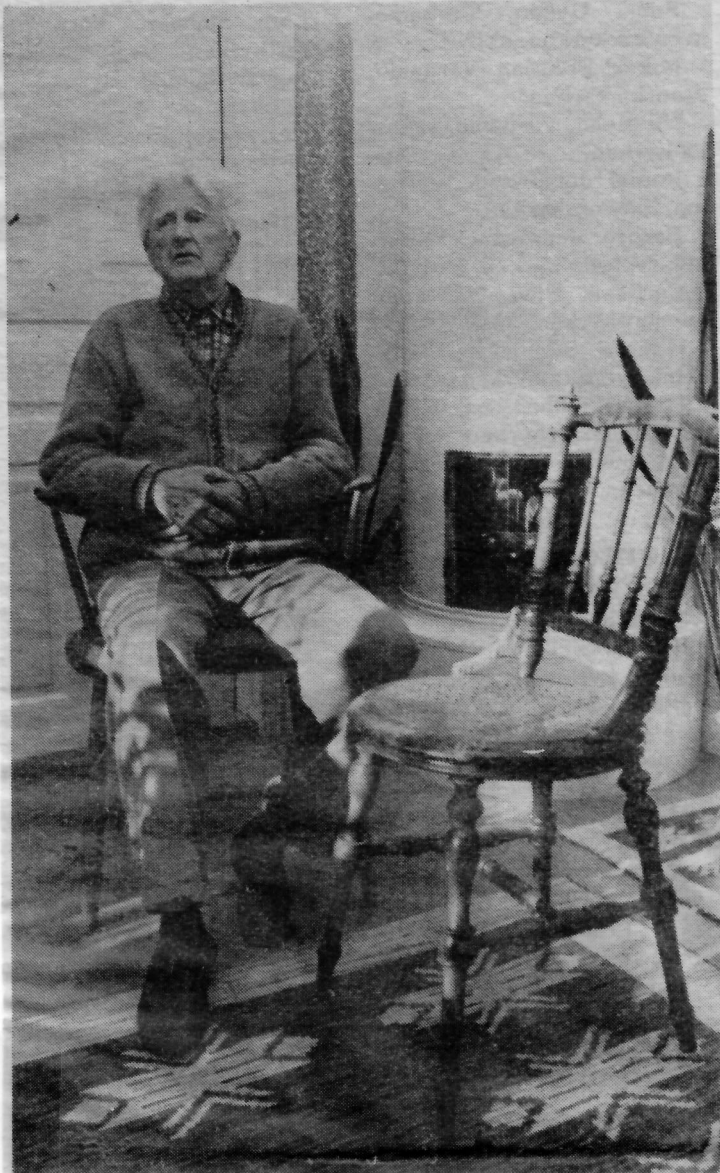
William har varit anställd på stolfabriken i 55 år:

– 1918 började jag arbeta varann dag på stolfabriken eftersom vi då bara hade varannandagsskola, säger William.

De sista åren före pensioneringen 1973 fick han arbeta på fabriken i Nässjö och liksom övriga tyckte han att det var stort slöseri att låta maskiner och duglig arbetskraft gå till spillo.

Tre generationer

Verner Liljegren började på stolfabriken 1940 och var kvar

William Lindkvist har många minnen efter 55 år på stolfabriken. Redan 1918 började han på företaget och var kvar fram till pensioneringen. Den här pinnstolen är tillverkad på Hagafors för nästan 100 år sedan. William Lindkvists far köpte stolen 1893.

till 1965. Numera är han kyrkogårdsvaktmästare i Svenarum, bara ett par km från Hagafors i nordöstra delen av Vaggeryds kommun med Hok som närmaste större ort.

– Min farfar var August Liljegren och jag blev den tredje generationen i fabriken. Men eftersom fabriken lades ned blev det aldrig någon fjärde generation i företaget, konstaterar Verner.

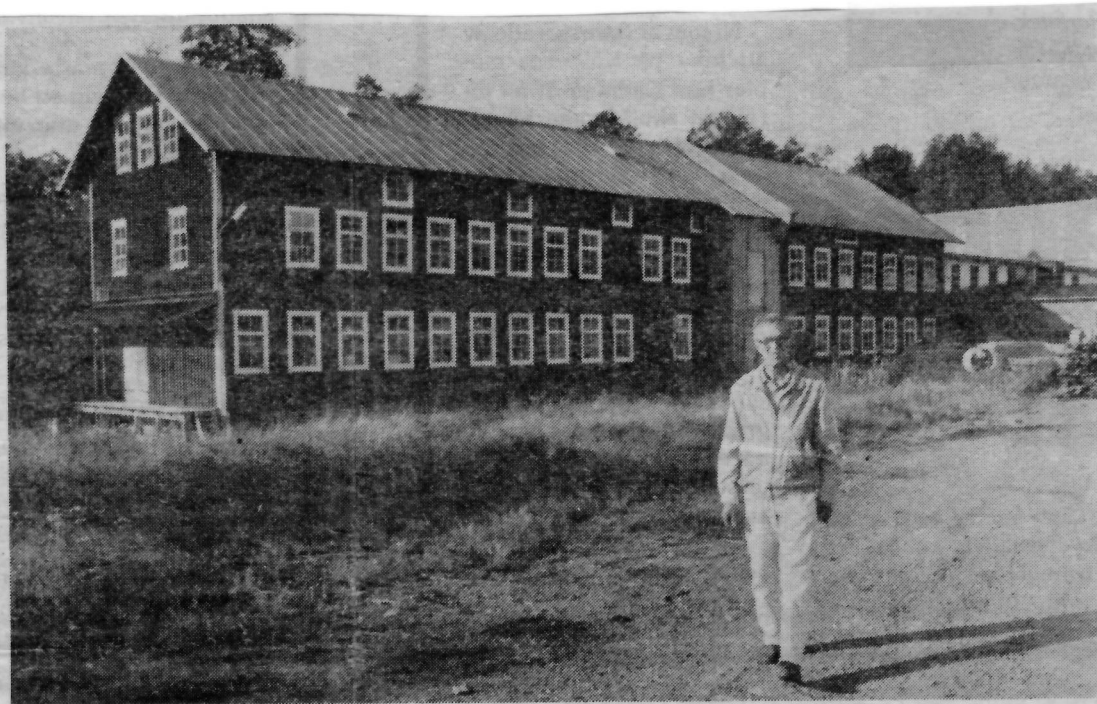
Nya ägare

I dag ägs lokalerna av Lenart Johannesson som tillsammans med Elam Lindberg driver en byggvarufirma i en sidobyggnad. De underhåller hela fabriken och har en lokal uthyrd till Allvin Leo, som mest sysslar med möbeltillverkning.

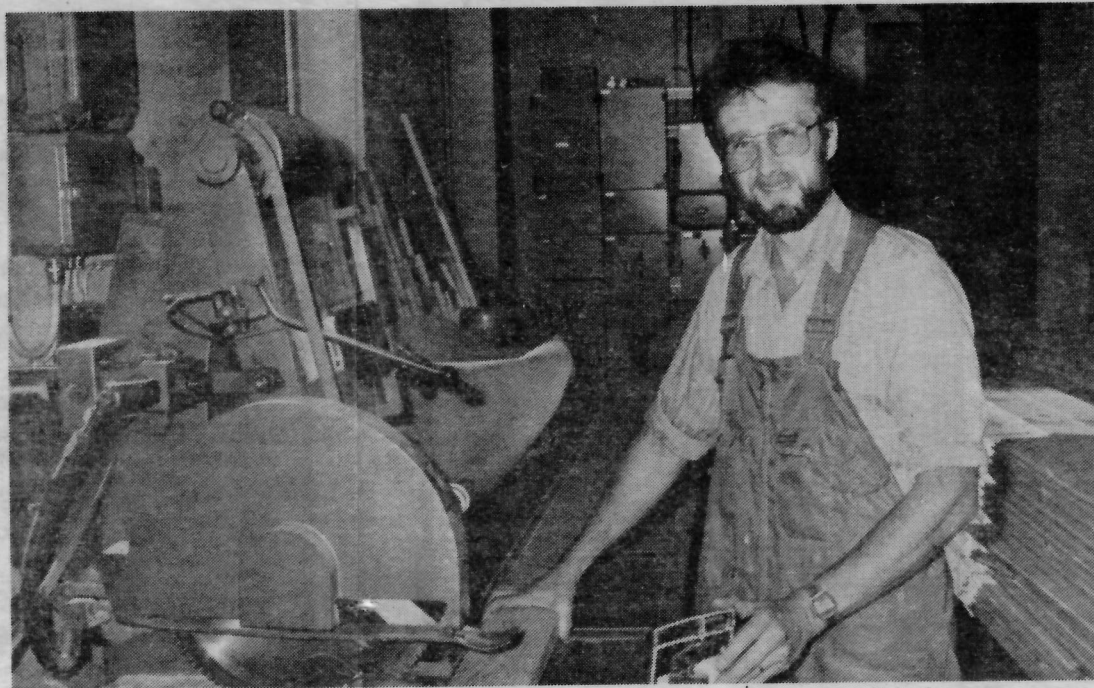
Kommunen hyr en del och i den är det tänkt att bli ett museum, även om kvarnarna mal sakta.

På tal om kvarnarna så används den gamla kvarnen, men inte till att mala i utan den ska bli ett allaktivitetshus. Samhällsföreningen äger lokalen och inreder som bäst byggnaden.

Hagafors är inte stort. Där bor knappt 150 själar och numera kretsar livet inte kring fabriken där möbelindustrins vaggastod, även om den står som ett monument över flydda tider. Nästan alla hagaforsbor arbetar i dag i Svenarum, Värnamo, Jönköping med flera platser. Men bo kvar i det lilla samhället vill de flesta och många barnfamiljer har på senare år slagit sig ned i idylliska Hagafors.

Verner Liljegren var tredje generationen på pinnstolsfabriken, och fler generationer blev det inte i företaget eftersom all verksamhet lades ned för tio år sedan.

Elam Lindberg har en byggvarufirma i en del av gamla stolfabriken.

Den här bilden är tagen kring 1950 och visar arbetsstyrkan på "Pinnstolen".

PINNSTOLSFABRIKEN LADES NED I GÅR

— Av Per Bunnstad —

HAGAFORS (Folkbladet)

En epok inom svensk industri slutade i går. All produktion vid pinnstolsfabriken i Hagafors upphörde. Därmed är det slut med Sveriges första pinnstolsfabrik som bildades redan 1863. Tre anställda berörs nu av nedläggningen.

1945 köpte Nesto Stolfabrik i Nässjö Hagafors Stolfabrik. Då var det ett 36-tal personer som arbetade vid fabriken i Hagafors. Men redan efter två år flyttades nästan all verksamhet över till Nässjö. Det var stor förbittring i Hagafors, men vad kunde man göra.

1967 följde en del av arbetarna ned över till Nässjö. Men nu är det inte en enda som arbetar i Nässjö. Alla har skaffat en sysselsättning. De flesta är pensionerade arbetsgeryd.

År 1967 var det endast några personer som kunde sysselsättas i Hagafors. Som mest fanns det elva arbetare. De sista åren har endast Viola Claesson, Ingegerd Lindahl och Birger Holmkvist arbetat vid fabriken i Hagafors. Men nu är det alltså slut också för deras del.

— Det känns väldigt vemodigt, säger de tre som nu slutar.

— Det är inte bara för att vi blir arbetslösa som det känns årt. Det allra värsta är nog att Hagafors enda industri försvinner. Trots att mer och mer av produktionen flyttats till Nässjö, är vi ändå i det längsta trott på framtid för fabriken här i Hagafors.

— Nu står vårt hopp till att ett nytt företag etablerar sig i fabrikslokalerna.

— De sista åren har det ändå rykt ur skorstenarna men nu gör det inte heller det längre. Rökens utsläpp har visat att det finns en fara för hälsan i Hagafors.

Birger Holmkvist, Ingegerd Lindahl och Viola Carlsson fick ägna sig åt städning den sista dagen vid pinnstolsfabriken. De tre blir nu utan arbete.

fabriken i Hagafors.

— Tyvärr fanns det ingen möjlighet att rädda drifverksamheten i Hagafors, säger

ombud för nässjöföretaget är det för tidigt att säga något här i Hagafors. Jag hoppas verkligen att vi ska hitta någon bra lösning som kan ta över fabrikslokalerna.

mindre lovad guld och gröna skogar, men i stället har alltså ortens produktion försvunnit. Det är knappt att gå och

Tre trojänare fanns på plats den dag fabriken lades ned, för tio år sedan. Verner Liljegren, William Lindkvist och Erik Svensson arbetade tillsammans i 135 år i fabriken. (Foto: Per Bunnstad)